

Vastaus kirjalliseen kysymykseen vuorotteluvapaan kehittämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Kaisa Juuson/ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 926/2020 vp:

Aikooko hallitus kehittää ja parantaa vuorotteluvapaajärjestelmää ja sen ehtoja?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Edustaja Juuson kysymys on tärkeä. Vuorotteluvapaajärjestelmä on tarjonnut monelle työttömälle työmahdollisuuden ja vuorotteluvapaalle jäävälle tarpeellisen tauon työelämästä. Vuorotteluvapaan tarkoituksena on edistää lyhytkestoisen työstä poissaolon avulla työntekijän työssä jaksamista ja parantaa samalla työttömänä työnhakijana olevan henkilön työllistymisedellytyksiä määraaikaisen työkokemuksen kautta.

Vuorotteluvapaan edellytyksenä on, että henkilö on hankkinut työssäoloaikaa ennen vuorotteluvapaan alkamista vähintään 20 vuotta. Vuorotteluvapaalle jäävän yläikäraja on hänen vanhuuseläkkeensä alaikäraja vähennettynä kolmella vuodella. Vuorotteluvapaan kesto on vähintään 100 kalenteripäivää ja enintään 180 kalenteripäivää.

Vuorotteluvapaan sijaiseksi tulee palkata työ- ja elinkeinotoimistossa työttömänä työnhakijana oleva henkilö. Sijaiseksi palkattavalta edellytetään, että hän on ollut työttömänä työnhakijana vähintään 90 kalenteripäivää vuorotteluvapaan alkamista edeltäneiden 14 kuukauden aikana tai hän on alle 30-vuotias työ- ja elinkeinotoimistossa työttömänä työnhakijana oleva, jonka am-mattitai korkeakoulututkinnon suorittamisesta on kulunut enintään yksi vuosi taikka työtön työnhakija, joka vuorotteluvapaan alkaessa on alle 25-vuotias tai yli 55-vuotias.

Vaikka vuorotteluvapaa tuntuu monelle hyvin tärkeältä mahdollisuudelta, niin vuorotteluvapaan vaikuttavuustutkimuksen (Junka – Korkeamäki – Rokkanen – Uusitalo 2009) tulokset osoittavat, että vuorotteluvapaa ei ole lisännyt vapaalla olleiden myöhempää työllisyyttä. Vuorotteluvapaalle jääneitten työllisyys on verrokkiryhmää pienempi vielä useita vuosia vapaan jälkeen eikä vuorotteluvapaa merkittävästi vähennä varhaista eläköitymistä. Vapaalla olleiden vuosiansiot ovat verrokkiryhmää pienemmät ja erilaiset sosiaalieläkkeet verrokkiryhmää suuremmat. Sen sijaan vuorotteluvapaajärjestelmästä näyttää tämänkin tutkimuksen mukaan olleen hyötyä vuorottelusijaisille. Sijaisten työttömyysaste laskee ja työllisyysaste kasvaa sijaisuuden jälkeen verrokkiryhmään verrattuna. Sijaiset ovat verrokkiryhmää harvemmin työvoiman ulkopuolella ja jäävät harvemmin eläkkeelle. Sijaisten osalta vaikutus näyttää olevan pysyvä ja näkyy 10 prosenttiyksikköä korkeampana työllisyysasteena vielä kahdeksan vuotta sijaisuuden jälkeen.

Nykyisen järjestelmän säilyttäminen on perusteltua, kun ottaa huomioon sen työllisyysvaikutukset vuorotteluvapaasijaisiin ja vuorotteluvapaan laajemman merkityksen. Sen vaikutukset kuitenkin työurien pituuteen eivät puolla esityksiä, joissa vuorotteluvapaan käyttöä laajennettaisiin. Kehitys on ollut ennemminkin päinvastainen ja vuorotteluvapaan ehtoja on tiukennettu edellisten hallitusten aikana. Työssäjaksamista voidaan edistää myös mm. toimeenpanemalla kuntoutuskomitean ehdotuksia ja mahdollistamalla lainsäädännöllä osa-aikatyön tekeminen yli 55-vuotiaille nykyistä paremmin.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma ei sisällä linjauksia vuorotteluvapaajärjestelmästä, eikä aiheesta ole tällä hetkellä valmistelua käynnissä.

Helsingissä 18.12.2020

Työministeri Tuula Haatainen